

Tobiasz Serafin

Uniwersytet Rzeszowski
ORCID: 0000-0002-3880-2514

**„DZIEDZICZENIE TREŚCI CYFROWYCH”.
ZARYS PROBLEMATYKI****Wprowadzenie**

W dobie postępującej cyfryzacji, która wkracza w kolejne dziedziny życia ludzi, pojawia się problem aktualności regulacji prawnych w stosunku do korzystania z nowych rozwiązań, jakie daje internet. Nowe technologie sprawiają, że ludzie przenoszą dużą część swojego życia do cyberprzestrzeni, co z kolei prowadzi do powstawania licznych treści cyfrowych.

W 2018 r. Facebook miał ponad 2,2 mld użytkowników, w tym ponad 17 mln w Polsce. Kolejny, Instagram, zdobywający ostatnio coraz większą popularność – blisko 1 mld, z czego około 6,5 mln w Polsce¹. Do tego należy dodać liczne konta użytkowników na komunikatorach typu Messenger, WhatsApp, Snapchat, a także YouTube oraz portalach branżowych. Użytkownicy przechowują na nich wiele danych dotyczących ich bieżącej działalności, ale także treści archiwalne, jak rozmowy z osobami trzecimi, zdjęcia, nagrania wideo, na których bardzo często utrwalony jest ich wizerunek oraz wizerunek innych osób. W przeważającej większości treści cyfrowe obejmujące zarówno dane cyfrowe, jak i konta na portalach społecznościowych mają charakter osobisty, ale niekiedy przejawiają też cechy majątkowe.

Polskie przepisy nie regulują w sposób jednoznaczny kwestii dziedziczenia danych cyfrowych. By uzyskać dostęp do nich po śmierci bliskiej osoby, należy udowodnić ich majątkowy charakter oraz to, że pochodzą ze stosunku cywilnoprawnego, a także że nie mają osobistego charakteru dla spadkodawcy, co w przypadku kont osób fizycznych jest bardzo trudne.

¹ <https://socialpress.pl/2018/07/najnowsze-dane-na-temat-uzytkownikow-mediow-spolesczeniowych-na-swiecie> (15.11.2019).

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba wyjaśnienia zagadnień związanych z problematyką dziedziczenia treści cyfrowych na podstawie obowiązujących przepisów prawa spadkowego w polskim systemie prawnym.

Pojęcie spadku

Spadek obejmuje ogół praw i obowiązków majątkowych, które z momentem śmierci danej osoby przechodzą na jeden lub więcej innych podmiotów w wyniku dziedziczenia². Nie oznacza to jednak, że w skład spadku będą wchodzić wszystkie prawa i obowiązki, jakie miał spadkodawca za życia, ponieważ z różnych przyczyn może dochodzić do ich wygaśnięcia wraz ze śmiercią zmarłego bądź mogą one przechodzić na określone osoby, które niekoniecznie muszą być spadkobiercami. Występują też sytuacje odwrotne, a mianowicie takie, w których w skład spadku zaliczone będzie uprawnienie lub obowiązek, który nie spoczywał na spadkodawcy, lecz zaistniał dopiero z chwilą jego śmierci lub po niej³.

Dziedziczenie oznacza otrzymywanie aktywów po zmarłym oraz obciążanie jego pasywami. Zasadniczym celem dziedziczenia w polskim porządku prawnym jest z jednej strony zapewnienie środków bytowych dla najbliższych członków rodziny zmarłego lub innych osób wskazanych przez niego jako spadkobiercy testamentowi oraz z drugiej strony zabezpieczenie interesów wierzycieli zmarłego, aby mieli od kogo dochodzić swoich roszczeń po śmierci dłużnika. Należy podkreślić, że konstrukcja dziedziczenia posiada ważną zaletę, która jest jej niepodważalnym uzasadnieniem, w postaci zachowania ciągłości wielu stosunków prawnych, których stroną był spadkodawca, i zabezpieczenia interesów pozostałych uczestników obrotu w taki sposób, aby nie tracili swoich uprawnień w zależności od okoliczności losowej w postaci śmierci swojego kontrahenta.

Na podstawie obowiązujących przepisów k.c.⁴ w momencie śmierci osoby fizycznej dochodzi do sukcesji uniwersalnej, tj. przejścia w wyniku tego jednego zdarzenia ogółu jej praw i obowiązków majątkowych na inny podmiot lub podmioty⁵. Spadkobiercy wstępują w ten sposób w prawa i obowiązki zmarłego, stając się jego następcami prawnymi pod tytułem ogólnym⁶. Prawo

---

² J. Kuźmicka-Sulikowska [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, s. 1810.

³ *Ibidem*.

⁴ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2019, poz. 1145, 1495).

⁵ J. Kuźmicka-Sulikowska [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, s. 1810.

⁶ *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Warszawa 2019, s. 1915.

spadkowe w Polsce reguluje losy majątku osoby fizycznej po jej śmierci, przy czym należy zauważyć, że chodzi tylko o te składniki, które dotyczą losów cywilnoprawnych praw i obowiązków majątkowych osoby zmarłej⁷.

Skład spadku

Podstawowe kryteria określenia składników spadku zostały wskazane przez ustawodawcę w art. 922 k.c., w którym kształtuje się krąg praw i obowiązków podlegających dziedziczeniu. Dodatkowo należy zauważyć, że w różnych działach prawa cywilnego występują normy szczególne, które regulują losy poszczególnych praw i obowiązków po śmierci podmiotu będącego wyjątkiem od zasady wskazanej w przytoczonym przepisie⁸.

Zgodnie z treścią art. 922 § 1 k.c. prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób. W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż mimo braku wskazania szczególnego przepisu dziedziczeniu podlegają w szczególności cywilnoprawne prawa i obowiązki majątkowe. Przyjmuje się, że wynika to z ogólnego założenia statuowanego w art. 1 k.c., w myśl którego ten akt prawny reguluje stosunki cywilnoprawne⁹. Natomiast zgodnie z brzmieniem art. 922 § 2 k.c. do spadku nie należą prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą oraz prawa, które z chwilą śmierci przechodzą na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami.

W związku z powyższym należy przyjąć, że zgodnie z treścią przytoczonego przepisu w skład spadku wchodzi prawa i obowiązki zmarłego, które spełniają co do zasady cztery przesłanki: mają cywilnoprawny i majątkowy charakter (przesłanki pozytywne) oraz nie są ściśle związane z osobą zmarłego i nie przechodzą na inne osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami (przesłanki negatywne)¹⁰. Przedstawiciele doktryny wskazują na praktyczne problemy związane z tymi wymaganiami, jednak przyjmuje się, że powyższe przesłanki mają charakter pomocniczy w określaniu praw i obowiązków wchodzących w skład spadku¹¹. Wobec tego należy przyjąć, że treść art. 922 k.c. stanowi punkt wyjścia do rozważań, czy istnieje możliwość ewentualnego zakwalifikowania treści cyfrowych w ramach wskazanych przez ustawodawcę wymogów w zakresie praw i obowiązków wchodzących w skład spadku.

⁷ S. Wójcik, M. Załucki, *Podstawy prawa cywilnego. Prawo spadkowe*, Warszawa 2015, s. 16.

⁸ M. Mądel, *Następstwo prawne treści cyfrowych na wypadek śmierci*, Warszawa 2018, s. 143.

⁹ J.S. Piątkowski, H. Witczak, A. Kawałko [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2015, s. 72.

¹⁰ Zob. E. Skowrońska-Bocian, *Prawo spadkowe*, Warszawa 2014, s. 11–12.

¹¹ J.S. Piątkowski, H. Witczak, A. Kawałko [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2013, s. 61.

Cywilnoprawny charakter praw podlegających dziedziczeniu

W literaturze przedmiotu ugruntowało się stwierdzenie, że cywilnoprawny charakter praw podlegających dziedziczeniu oznacza, iż dziedziczeniu w myśl art. 922 k.c. podlegają wyłącznie prawa i obowiązki majątkowe, których podstawą jest stosunek cywilnoprawny¹².

Należy wskazać, że zgodnie z ogólnie przyjętym przez przedstawicieli doktryny poglądem stosunki prawne oraz wynikające z nich prawa i obowiązki oparte na zasadzie równorzędności stron, czyli w sytuacji braku podporządkowania jednej ze stron stosunku prawnego drugiej stronie, mają charakter cywilnoprawny¹³. W związku z tym prawa i obowiązki wynikające z innych stosunków prawnych nie należą do spadku nawet w przypadku, gdy po śmierci osoby fizycznej przechodzą na inne osoby¹⁴, a taka sytuacja może mieć miejsce np. w stosunkach administracyjnych, finansowych lub karnych. J. Kuźmicka-Sulikowska¹⁵ podaje za przykład sytuację, w której „wobec danej osoby orzeczono grzywnę lub środek karny w postaci świadczenia pieniężnego, ale zmarła, zanim je zapłaciła, to obowiązek ich uiszczenia nie przechodzi na jej spadkobierców, gdyż postępowanie wykonawcze podlega umorzeniu (art. 15 § 1 KK¹⁶). Już jednak orzeczony w wyroku karnym obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę poszkodowanemu określonej kwoty, jako mający charakter cywilnoprawny, stanowi obowiązek majątkowy spadkodawcy, który z chwilą jego śmierci na mocy art. 922 § 1 KC przechodzi na spadkobierców zmarłego”. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z 15 maja 2015 r.¹⁷

Wskazuje się, iż o prawach i obowiązkach majątkowych wynikających ze stosunków związanych z innymi gałęziami prawa decydują uregulowania dotyczące danego działu prawa¹⁸. Należy zaznaczyć, że w przypadku, gdy ustawodawca w innej gałęzi prawa używa pojęć z zakresu prawa spadkowego, to nie

---

¹² Por. J.S. Piątkowski, B. Kordasiewicz, *Prawo spadkowe*, s. 35; E. Skowrońska-Bocian, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, Warszawa 2011, s. 13.

¹³ Tak: J.S. Piątkowski, H. Witczak, A. Kawalko [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2013, s. 61–62; E. Skowrońska-Bocian, *Prawo spadkowe*, s. 12; A. Doliwa, *Prawo spadkowe*, Warszawa 2007, s. 19–20, 35; A. Brzozowski, W.J. Kocot, E. Skowrońska-Bocian, *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2018, s. 76.

¹⁴ Zob. J.S. Piątkowski, B. Kordasiewicz, *Prawo spadkowe*, s. 35.

¹⁵ Zob. J. Kuźmicka-Sulikowska *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, s. 1810.

¹⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2019, poz. 676, 679, 1694, 2070).

¹⁷ Wyrok SN z dnia 15 maja 2015 r., sygn. V CSK 482/14, Legalis.

¹⁸ Zob. S. Wójcik, *Podstawy prawa cywilnego. Prawo spadkowe*, Warszawa 2012, s. 21; J. Gwiadomorski, *Prawo spadkowe w zarysie*, Warszawa 1990, s. 37–38; S. Wójcik, M. Załucki, *Podstawy prawa...*, s. 25.

oznacza, że opisane prawa i obowiązki wchodzą w skład spadku¹⁹. Jednak należy zaznaczyć, że pojęcie stosunku cywilnoprawnego na tle prawa spadkowego powinno się rozumieć szeroko, ponieważ pojęcie praw i obowiązków cywilnoprawnych obejmuje swoim zakresem prawa i obowiązki ze sfery szeroko rozumianego prawa prywatnego wyznaczającego stosunek o charakterze cywilnoprawnym²⁰. Mając na uwadze powyższe, należy przyjąć, iż cywilnoprawny charakter praw i obowiązków podlegających dziedziczeniu oznacza prawa i obowiązki, które zostały uregulowane w k.c., a także w innych aktach normatywnych odnoszących się do stosunków cywilnoprawnych, lub prawa i obowiązki charakteryzujące się cechami typowymi dla cywilnoprawnych stosunków²¹.

Analizując cywilnoprawny charakter praw podlegający dziedziczeniu w stosunku do treści cyfrowych, należy przyjąć, że treści cyfrowe są przedmiotem umów. Wynika to z faktu, że aby korzystać z różnego rodzaju portali społecznościowych, komunikatorów, poczty elektronicznej, niezbędne jest zawarcie umowy z dostawcą usług i utworzenie konta w serwisie. Zawierane umowy mają charakter obligacyjny i są podstawowym elementem prawa zobowiązań, a na ich podstawie powstaje stosunek cywilnoprawny pomiędzy jego stronami. Należy podkreślić, że do spadku należą prawa i obowiązki obligacyjne (wierzytelności i długi), przy czym ustawodawca przewidział wyjątki od powyżej reguły. Wyjątki w ramach stosunków obligacyjnych to np. art. 645 § 1 k.c. (umowa o dzieło), art. 747 i 748 k.c. (umowa-zlecenie)²².

Przytoczone wyżej regulacje odnoszą się do sytuacji, w której jednej ze stron stosunku obligacyjnego w określonych przypadkach w szczególny sposób wpływa na umowę lub sytuację drugiej strony²³.

W literaturze przedmiotu przeważa stanowisko, że na pojęcie długu, który określa się mianem prawa podmiotowego (wierzytelność), składa się zespół praw i obowiązków, których wykonanie ma na celu zaspokojenie interesu wierzyciela²⁴. Na mocy umowy pomiędzy stronami w postaci użytkownika i dostawcy powstaje stosunek cywilnoprawny, który zawiera szereg praw i obowiązków. Na uwagę zasługuje to, iż umowa pomiędzy stronami w tego typu umowach ma charakter umowy wzajemnej, a zatem obydwie strony stosunku cywilnoprawnego są zobowiązane do spełnienia świadczenia będącego odpowiednikiem świadczenia

---

¹⁹ Tak: M. Pazdan [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Artykuły 450–1088*, t. II, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2013, s. 764; W. Borysiak, *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013, s. 169–174.

²⁰ Zob. M. Zelek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 450–1088*, t. II, red. M. Gutowski, Warszawa 2016, s. 1439–1440.

²¹ Zob. M. Mądel, *Następstwo prawne...*, s. 146.

²² *Ibidem*.

²³ Zob. *ibidem*.

²⁴ Tak: W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009, s. 51–54; A. Kawalko, H. Witczak, *Zobowiązania*, s. 5.

drugiej strony (art. 487 § 2 k.c.). W praktyce oznacza to, że np. użytkownik danego serwisu posiadający konto udostępnia pewne treści cyfrowe, a usługodawca udostępnia odpowiedni do tego interfejs oraz przechowuje i korzysta z przesłanych treści²⁵.

Mając na uwadze powyższe, należy przyjąć z uwagi na fakt związania się stron umową mającą za przedmiot treści cyfrowe, że spełniona zostaje przesłanka cywilnoprawnego charakteru praw podlegających dziedziczeniu w stosunku do treści cyfrowych gromadzonych w trakcie życia przez użytkownika portali społecznościowych. Nie przesądza to jednak definitywnie o możliwości dziedziczenia praw wynikających z omawianych stosunków obligacyjnych. Wobec tego należy odnieść się w dalszej części artykułu do pozostałych kryteriów, jakie wyznacza art. 922 k.c.²⁶

Majątkowy charakter praw podlegający dziedziczeniu

Kolejną pozytywną przesłanką zaliczenia praw i obowiązków do spadku jest majątkowy charakter danego prawa. Na podstawie tego kryterium można określić, czy dane prawo lub obowiązek należy włączyć do składu spadku. Niestety ustawodawca nie wprowadził do porządku prawnego definicji prawa majątkowego i prawa niemajątkowego, jednak pomimo braku ustawowej definicji w k.c. znajdują się odwołania do podziału praw podmiotowych na prawa majątkowe i prawa niemajątkowe. Należy podkreślić, że powyższy podział praw na prawa majątkowe i niemajątkowe jest jednym z rodzajów podziału praw podmiotowych²⁷. Na podstawie tego podziału ustawodawca wywodzi skutki prawne w sferze prawa cywilnego materialnego i procesowego.

Przedstawiciele doktryny w związku z brakiem definicji ustawowej podjęli próbę jej konstrukcji, jednak definicje prezentowane dotychczas w literaturze przedmiotu nie pozwalają dostarczyć jasnych kryteriów podziału, które mogłyby jednoznacznie rozstrzygnąć, czy konkretne prawo podmiotowe jest prawem majątkowym, czy też prawem niemajątkowym.

Część autorów stoi na stanowisku, że majątkowy charakter mają takie prawa podmiotowe, które służą realizacji interesów majątkowych uprawnionego, niezależnie od tego, czy odbywa się to bezpośrednio, czy pośrednio²⁸. W literaturze można się spotykać również z poglądem, że znaczenie mają tylko prawa bezpośrednio związane z interesem ekonomicznym uprawnionego²⁹. Podobne sta-

---

²⁵ M. Mađel, *Następowo prawne...*, s. 146.

²⁶ Tak: *ibidem*, s. 147.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ M. Romanowski, *Podział praw podmiotowych na majątkowe i niemajątkowe*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 3, s. 36–37.

²⁹ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2017, s. 138.

nowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 lutego 2012 r.³⁰ Czasami też akcentuje się istniejący w doktrynie pogląd mówiący o tym, że rozstrzygające znaczenie ma kryterium odznaczania się przez określone uprawnienie wartością ekonomiczną możliwą do określenia w pieniądzu³¹. Niekiedy ten pogląd bywa kwestionowany przez niektórych przedstawicieli doktryny, którzy twierdzą, że prawo zachowuje swój majątkowy charakter, choćby jego realna wartość była znikoma³². Kryterium odróżnienia praw majątkowych od niemajątkowych nie jest więc ostre i może niekiedy nastroczać wątpliwości, zwłaszcza jeśli zważy się, że nieraz występuje ścisłe powiązanie praw majątkowych z niemajątkowymi³³.

Mając to na uwadze, należy wskazać, że różnice pomiędzy prawami majątkowymi i niemajątkowymi zacierają się w ten sposób, że prawa podmiotowe, które na wstępie należałoby zakwalifikować do katalogu praw niemajątkowych, przy bliższej analizie mogą okazać się prawami podmiotowymi o charakterze majątkowym albo mającymi niektóre cechy praw niemajątkowych³⁴. To z kolei sprawia, że należy zadać pytanie, czy w ramach przyjętego podziału na prawa majątkowe i niemajątkowe możliwe jest przyporządkowanie treści cyfrowych do jednej ze wskazanych kategorii. Odpowiedź na powyższe pytanie będzie jednym z decydujących czynników w kwestii możliwości zaliczenia tego typu dóbr do spadku po zmarłym użytkowniku usług internetowych.

Jak wskazuje M. Mądel³⁵, próżno szukać w literaturze prób generalnego określenia wartości treści cyfrowych, które zostały zgromadzone w trakcie życia przez użytkowników różnego rodzaju portali internetowych. Natomiast pojawia się szereg badań, w których podejmowana jest tematyka szacowania wartości ekonomicznych zgromadzonych przez użytkownika treści cyfrowych³⁶. We wspomnianych badaniach³⁷ zostały podjęte próby określenia, w jaki sposób konkretne treści cyfrowe mogą stać się na tyle wartościowe, aby uzyskać za nie konkretną

³⁰ Postanowienie SN z dnia 16 lutego 2012 r., sygn. II CSK 469/11, *Legalis*.

³¹ M. Balwicka-Szczyrba, *Przedawnienie roszczeń z tytułu odpowiedzialności deliktowej za szkody przysze na osobie*, Poznań 2008, s. 67.

³² P. Sobolewski [w:] K. Osajda, *Komentarz KC*, t. I, 2012, s. 881.

³³ J. Kuźmicka-Sulikowska [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019, s. 1810.

³⁴ Zob. M. Mądel, *Następstwo prawne...*, s. 150.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ Zob. P. Szulewski, *Śmierć 2.0 – problematyka dóbr cyfrowych post mortem* [w:] *Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane*, red. J. Gołaczynski, J. Mazurkiewicz, J. Turłukowski, D. Karkut, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/77808/Non_omnis_moriar_osobiste_i_majatkowe_aspekty_smierci_czlowieka_zagadnienia_wybrane.pdf (28.11.2019), s. 731.

³⁷ Zob. J. Bughin, J. Manyika, *Measuring the Full Impact of Digital Capital*, http://www.mckinsey.com/Insights/High_Tech_Telecoms_Internet/Measuring_the_full_impact_of_digital_capital?cid=other-eml-alt-mkq-mck-oth-1307 (28.11.2019).

sumę pieniężną, oraz w jaki sposób określone treści cyfrowe mogą być ważne (wartościowe) dla potencjalnych spadkobierców.

Zastosowanie kryterium ekonomicznego (tj. treści cyfrowe muszą być przeliczalne na wartość wyrażoną w walucie) i przyjęcie poglądu części przedstawicieli doktryny, że tylko w takiej sytuacji mamy do czynienia z charakterem majątkowym, sprawiłoby, że duża część treści cyfrowych pozostawałaby poza składem spadku przy założeniu, że treści cyfrowe byłyby zaliczone do praw majątkowych. Z drugiej strony przyjęcie przeciwstawnego stanowiska części autorów w literaturze przedmiotu, że treści cyfrowe zachowywałyby majątkowy charakter pomimo ich znikomej realnej wartości, rozwiązywałoby problem ich różnorodności.

Ze względu na istniejące duże różnice pomiędzy treściami cyfrowymi wydaje się, że nie jest możliwe jednakowe traktowanie wszystkich treści cyfrowych oraz jednoznaczne rozstrzygnięcie, iż wszystkie dane wytwarzane i dostarczane w postaci cyfrowej mają definitywny charakter majątkowy w rozumieniu art. 922 § 1 k.c.³⁸ W związku z tym należy zaznaczyć, że określenie treści cyfrowych przez pryzmat ich majątkowego charakteru może być pomocne dla ustalenia, czy będą wchodzić w skład spadku, jednak kryterium temu brak będzie przymiotów przejrzystości i precyzyjności³⁹. Oprócz przedstawionych wyżej wątpliwości trzeba wskazać, że nawet w przypadku uznania, iż dane treści cyfrowe, np. w postaci konta na portalu społecznościowym, realizowały interes majątkowy spadkodawcy, a przez to przejawiały charakter majątkowy, to w doktrynie przeważa pogląd o dodatkowych negatywnych przesłankach, które wyłączają możliwość zaliczenia niektórych składników do spadku po zmarłym spadkodawcy, nawet gdy te miały majątkowy charakter⁴⁰.

Prawa i obowiązki niewchodzące w skład spadku ze względu na ich ścisłe związanie z osobą spadkodawcy

Artykuł 922 § 2 k.c. wyklucza, aby w skład spadku wchodziły prawa i obowiązki majątkowe ściśle związane z osobą zmarłego. Związanie określonego prawa lub obowiązku z osobą zmarłego wynikać może z różnych okoliczności. Przede wszystkim w wielu przypadkach sama ustawa może przewidywać ścisły związek danego prawa lub obowiązku z osobą fizyczną będącą jego podmiotem. Następnie należy zaznaczyć, że ustawodawca nie musi wyraźnie wskazywać w przepisach na istnienie takiego związku. Z kolei związanie danego prawa lub obowiązku z daną osobą fizyczną może też wprost wynikać z wyraźnej woli stron przewidzianej w umowie⁴¹.

³⁸ Tak: M. Mądel, *Następstwo prawne...*, s. 151.

³⁹ *Ibidem*, s. 158.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 159.

⁴¹ W. Borysiak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz art. 922*, red. K. Osajda, 2019, Nb. 153, Legalis.

W literaturze przedmiotu wskazuje się, iż prawa i obowiązki majątkowe o tak ścisłej relacji nie mogą wchodzić w skład spadku, ponieważ śmierć uprawnionego bądź zobowiązanego czyni realizację prawa lub obowiązku niewłaściwym i niezasługującym na ochronę prawną⁴². Powyższe może wynikać z szeregu różnych sytuacji, w zależności od tego, na czym związek ten polegał⁴³.

W. Borysiak⁴⁴ wskazuje, że w doktrynie dokonano podziału praw i obowiązków niedziedzicznych ze względu na powody, dla których ustawodawca przyjmuje, że określone prawo lub obowiązek są tak silnie związane z daną osobą fizyczną, iż nie mogą przechodzić po jej śmierci na inne podmioty i wygasają w chwili otwarcia spadku.

Najczęściej pojawiającymi się sytuacjami są prawa, które służą zaspokojeniu indywidualnego interesu uprawnionego lub gdy treść prawa zależy od indywidualnych potrzeb zmarłego. Kolejną grupą są prawa, w których występuje osobiste zaufanie między stronami, charakterystyczne dla stosunków umownych, a także osobiste zdolności albo szczególne kwalifikacje zobowiązanego, które są niezbędne do prawidłowego spełnienia świadczenia. Następnie wskazuje się na wypadki, w których prawo lub obowiązek jest związany ze szczególnym stosunkiem osobistym pomiędzy stronami, czyli prawa i obowiązki wynikające ze stosunków rodzinnych lub organizacyjnych⁴⁵. Należy podkreślić, że strony w stosunkach obligacyjnych mogą zastrzec w umowie osobisty charakter świadczenia dłużnika, wobec czego zobowiązanie wygaśnie z chwilą jego śmierci⁴⁶.

J. Gwiazdomorski⁴⁷ wskazuje, iż wyjątek określony w art. 922 § 2 k.c. od zasady z art. 922 § 1 k.c. nie oznacza, że prawo bądź roszczenie jest niedziedziczne w przypadku, gdy ustawodawca nie określa takiego skutku wprost w przepisie szczególnym. Ponadto przyjmuje się, że dokonanie zbadania natury lub charakteru stosunku prawnego konkretnego prawa majątkowego lub roszczenia pozwala określić, czy prawo majątkowe lub roszczenie jest ściśle związane z osobą zmarłego, a zatem nie podlega dziedziczeniu ze względu na ustawową regulację zawartą w art. 922 § 2 k.c.⁴⁸ Mając to na uwadze, należy wskazać, że wprowadzenie wyczerpującego katalogu praw i obowiązków majątkowych, które są ściśle związane z osobą zmarłego, a tym samym nienależących do spadku, jest niemożliwe.

---

⁴² Por. J. Gwiazdomorski, *Dziedziczność roszczenia z art. 446 § 3 KC*, NP 1972, nr 6, s. 869; E. Skowrońska-Bocian, *Prawo spadkowe*, s. 13.

⁴³ Zob. J.S. Piątkowski, H. Witczak, A. Kawałko, *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2013, s. 69.

⁴⁴ W. Borysiak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz art. 922*, red. K. Osajda, 2019, Nb 158.

⁴⁵ W. Żurek, *Prawo spadkowe*, Warszawa 2012, s. 23–24.

⁴⁶ Tak: M. Małdel, *Następstwo prawne...*, s. 160.

⁴⁷ J. Gwiazdomorski, *Dziedziczność roszczenia...*, s. 869.

⁴⁸ Tak: M. Małdel, *Następstwo prawne...*, s. 160.

Odnosząc się do powyższych stwierdzeń wynikających zarówno z brzmienia treści art. 922 § 2 k.c., jak i ze stanowiska przedstawicieli doktryny, wskazane jest postawienie pytania, czy prawa i obowiązki wynikające z umów pomiędzy użytkownikiem usługi a usługodawcą można zaliczyć do spadku po zmarłym użytkowniku, czy wygasają one wobec regulacji z art. 922 § 2 k.c.

W literaturze przedmiotu można spotkać pogląd w odniesieniu do profilu na Facebooku, że treści cyfrowe w nim zawarte mają co do zasady charakter osobisty, ale ich przeznaczenie nie służy zaspokojeniu indywidualnych potrzeb i interesów użytkownika usług⁴⁹. Jednak powyższy pogląd wydaje się trudny do uzasadnienia pomimo przyjęcia przez autorów stanowiska, że charakter wspomnianego serwisu społecznościowego sprawia, iż konto w serwisie nie realizuje indywidualnych potrzeb i interesów „właściciela” konta, ale zaspokaja potrzeby także innych użytkowników serwisu poprzez możliwość dzielenia się informacjami, utrzymywania kontaktu z tym użytkownikiem oraz przeglądania zawartości udostępnionej przez użytkownika⁵⁰. Dlatego należy zaznaczyć, że nie będą miały wpływu na dziedziczność lub niedziedziczność treści cyfrowych powiązanych z internetowym kontem jakiegokolwiek interesy osób trzecich, w tym przypadku innych użytkowników portalu społecznościowego.

W związku z tym należy przyjąć pogląd, że treści cyfrowe w zależności od ich rodzaju będą służyć indywidualnym potrzebom spadkodawcy, przez co będzie spełniona przesłanka negatywna z art. 922 § 2 k.c., a to z kolei będzie skutkowało niemożnością zaliczenia ich do spadku. Jednak trzeba zaznaczyć, że będą też rodzaje treści cyfrowych, które będą wytwarzane i dostarczane na podstawie umowy o świadczenie usług drogą elektroniczną.

W tym przypadku wydaje się, że zgodnie z treścią art. 747 k.c. w zw. 750 k.c., które są *lex specialis* do normy zawartej w art. 922 k.c., treści cyfrowe powstałe na podstawie wyżej wymienionej umowy należałoby zaliczyć do spadku jako prawa i obowiązki wynikające ze szczególnego stosunku obligacyjnego, jakim jest umowa o świadczenie usług⁵¹. Przyjęcie tego poglądu oznaczałoby, że spadkobiercy w tym zakresie wejdą w sytuację prawną spadkodawcy, czyli otrzymają dostęp do konta i treści cyfrowych pierwotnego użytkownika, a umowa w tym zakresie nie wygasa. Jednak mając na uwadze stanowisko doktryny, przyjęcie powyższego rozstrzygnięcia nie wydaje się do końca słusznym rozwiązaniem. Wynika to przede wszystkim z kwestii zaufania stron umowy, szczególnego osobistego charakteru pewnej grupy treści cyfrowych gromadzonych w ramach różnych portal i zaufania innych użytkowników, którzy byli uczestnikami rozmów lub wymiany treści ze zmarłym.

---

⁴⁹ Tak: M. Pietrzak, P. Pabiańczyk, *Co się dzieje z kontem na Facebooku po naszej śmierci? Dopuszczalność dziedziczenia konta użytkownika serwisu społecznościowego – aspekt cywilnoprawny*, KKSSiP 2017, z. 1.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 1.

⁵¹ Zob. M. Mańdel, *Następstwo prawne...*, s. 172.

Ponadto powyższa konstrukcja nie rozwiązuje problemu związanego z treściami cyfrowymi, które są wytwarzane i dostarczane w oparciu o umowy o innym charakterze niż wspomniane umowy o świadczenie usług.

Przesłanki negatywne dotyczące możliwości „dziedziczenia treści cyfrowych”

Na wstępie należy zaznaczyć, że pomimo wielu przesłanek pozytywnych wynikających z poglądu dopuszczalności dziedziczenia treści cyfrowych płynących z doktryny w Stanach Zjednoczonych Ameryki, orzecznictwa europejskiego, a także coraz większej liczby polskich przedstawicieli nauki prawa występują też przesłanki negatywne.

Jedną z pierwszych i zasadniczych przesłanek negatywnych będzie ochrona dóbr osobistych wynikających z katalogu określonego w art. 23 k.c. Występować ona będzie na dwóch płaszczyznach: z jednej strony dotyczyć będzie poszanowania dóbr osobistych zmarłego użytkownika usług internetowych (kult pamięci osoby zmarłej), a z drugiej strony będzie się odnosić do dóbr osobistych osób trzecich, których profile są powiązane z kontem zmarłego lub które prowadziły korespondencję ze zmarłym za pomocą danego portalu.

Kolejną negatywną przesłanką będzie wystąpienie dużego ryzyka naruszenia szeroko pojętego prawa do prywatności zarówno spadkodawcy, jak i osób trzecich.

Następnie w wyniku dziedziczenia treści cyfrowych może dojść do naruszenia prawa do prywatności w komunikacji. Należy wskazać, że powyższe prawo ma umocowanie w art. 49 Konstytucji⁵², a jego ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach i w sposób określony w akcie rangi ustawowej. Pojęcie „komunikowania się” może być potocznie rozumiane jako utrzymywanie z kimś kontaktu lub porozumienie się⁵³. Podkreśla się, że ochrona przewidziana w ramach Konstytucji przysługuje nie tylko osobom fizycznym, ale również osobom prawnym prawa prywatnego⁵⁴. To z kolei oznacza, że może dojść do naruszenia praw nie tylko osób fizycznych, ale też prawnych.

Idea istnienia i funkcjonowania portali społecznościowych opiera się na nieograniczonej komunikacji pomiędzy członkami danego serwisu przy zachowaniu i poszanowaniu praw do prywatności. Wprowadzenie odgórnej zasady dziedziczenia treści cyfrowych może skutkować utratą zaufania żyjących użytkowników usług internetowych w stosunku do poszczególnych portali społecznościowych.

---

⁵² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁵³ Zob. S. Dubisz, *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2006, s. 192.

⁵⁴ A. Gryszczyńska, *Tajemnica korespondencji*, MoP 2015, nr 24, s. 1336.

wych oraz innych komunikatorów elektronicznych z powodu naruszenia ich prawa do prywatności. Takie działanie będzie miało miejsce w sytuacji odziedziczenia po zmarłym dostępu do konta danego serwisu i do wszystkich zgromadzonych danych, włączając w to archiwa prowadzonych rozmów, zdjęć, filmów, na których mogą się znajdować osoby trzecie. W wielu przypadkach może to dotyczyć danych wrażliwych i bardzo intymnych.

Podsumowanie

W obecnym świecie przy szybko postępujących zmianach wywołanych ogromnym postępem technicznym dochodzi do sytuacji, że obowiązujący porządek prawny nie przystaje do realiów otaczającego go świata. Podobna sytuacja występuje w stosunku do dziedziczenia treści cyfrowych. Na gruncie obowiązujących w Polsce przepisów nie da się jednoznacznie stwierdzić i rozstrzygnąć kategorycznie, czy dziedziczenie treści cyfrowych jest dopuszczalne. Z przeprowadzonej analizy wynika, że ze względu na dużą różnorodności treści cyfrowych i różnic pomiędzy poszczególnymi grupami wydaje się, że w niektórych przypadkach, gdzie treści te będą miały charakter praw majątkowych i będą wynikać ze stosunku cywilnoprawnego, a zarazem nie zostanie spełniona przesłanka negatywna z art. 922 § 2 k.c., istnieje możliwość zaliczenia tych dóbr do spadku. Jednak należy podkreślić, że trzeba rozpatrywać indywidualnie poszczególne przypadki. Niestety w Polsce nie występuje orzecznictwo z tego zakresu, którym można by się posłużyć przy zajmowaniu stanowiska w tym poglądzie.

Bibliografia

- Balwicka-Szczyrba M., *Przedawnienie roszczeń z tytułu odpowiedzialności deliktowej za szkody przysze na osobie*, Poznań 2008.
- Borysiak W. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz art. 922*, red. K. Osajda, 2019, Legalis.
- Borysiak W., *Dziedziczenie. Konstrukcja prawna i ochrona*, Warszawa 2013.
- Brzozowski A., Kocot W.J., Skowrońska-Bocian E., *Prawo cywilne. Część ogólna*, Warszawa 2018.
- Bughin J., Manyika J., *Measuring the Full Impact of Digital Capital*, http://www.mckinsey.com/Insights/High_TechTelecoms_Internet/Measuring_the_full_impact_of_digital_capital?cid=other-eml-alt-mkq-mck-oth-1307 (28.11.2019).
- Czachórski W., Brzozowski A., Safjan M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009.
- Doliwa A., *Prawo spadkowe*, Warszawa 2007.
- Dubisz S., *Uniwersalny słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2006.
- Gryszczyńska A., *Tajemnica korespondencji*, MoP 2015, nr 24.
- Gwiazdomorski J., *Dziedziczość roszczenia z art. 446 § 3 k.c.?*, NP 1972, nr 6.

- Gwiazdomorski J., *Prawo spadkowe w zarysie*, Warszawa 1990.
<https://socialpress.pl/2018/07/najnowsze-dane-na-temat-uzytkownikow-mediow-spolesnosciowych-na-swiecie> (15.11.2019).
- Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Warszawa 2019.
- Kuźmicka-Sulikowska J. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019.
- Mądel M., *Następstwo prawne treści cyfrowych na wypadek śmierci*, Warszawa 2018.
- Pazdan M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Artykuły 450–1088*, t. II, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2013.
- Piątkowski J.S., Kordasiewicz B., *Prawo spadkowe*, Warszawa 2011.
- Piątkowski J.S., Witczak H., Kawałko A. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2013.
- Piątkowski J.S., Witczak H., Kawałko A. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. X: *Prawo spadkowe*, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2015.
- Pietrzak M., Pabiańczyk P., *Co się dzieje z kontem na Facebooku po naszej śmierci? Dopuszczalność dziedziczenia konta użytkownika serwisu społecznościowego – aspekt cywilnoprawny*, KKSSiP 2017, z. 1.
- Romanowski M., *Podział praw podmiotowych na majątkowe i niemajątkowe*, „Państwo i Prawo” 2006, z. 3.
- Skowrońska-Bocian E., *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki*, Warszawa 2011.
- Skowrońska-Bocian E., *Prawo spadkowe*, Warszawa 2014.
- Sobolewski P. [w:] K. Osajda, *Komentarz KC*, t. I, 2012.
- Szulewski P., *Śmierć 2.0 – problematyka dóbr cyfrowych post mortem* [w:] *Non omnis moriar. Osobiste i majątkowe aspekty prawne śmierci człowieka. Zagadnienia wybrane*, red. J. Gołaczyński, J. Mazurkiewicz, J. Turłukowski, D. Karkut, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/77808/Non_omnis_moriar_osobiste_i_majatkowe_aspekty_smierci_czlowieka_zagadnienia_wybrane.pdf (28.11.2019).
- Wolter A., Ignatowicz I., Stefaniuk K., *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2017.
- Wójcik S., *Podstawy prawa cywilnego. Prawo spadkowe*, Warszawa 2012.
- Wójcik S., Załucki M., *Podstawy prawa cywilnego. Prawo spadkowe*, Warszawa 2015.
- Zelek M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 450–1088*, t. II, red. M. Gutowski, Warszawa 2016.
- Żurek W., *Prawo spadkowe*, Warszawa 2012.

Streszczenie

W dobie postępującej cyfryzacji, która wkracza w kolejne dziedziny życia ludzi, pojawia się problem aktualności regulacji prawnych w stosunku do korzystania z nowych rozwiązań, jakie daje internet. Nowe technologie sprawiają, że ludzie przenoszą dużą część swojego życia do cyberprzestrzeni, co z kolei prowadzi do powstawania licznych treści cyfrowych. Polskie przepisy nie regulują w sposób jednoznaczny zagadnienia dziedziczenia danych cyfrowych. Aby uzyskać dostęp do nich po śmierci bliskiej osoby, należy udowodnić ich majątkowy charakter oraz że pochodzą ze stosunku cywilnoprawnego, a także że nie mają osobistego charakteru dla spadkodawcy, co w przypadku danych cyfrowych osób fizycznych jest bardzo trudne. W niniejszym artykule została podjęta próba wyjaśnienia zagadnień związanych z problematyką dziedziczenia treści cyfrowych na podstawie obowiązujących przepisów prawa spadkowego w polskim systemie prawnym.

Słowa kluczowe: prawo spadkowe, treści cyfrowe, dziedziczenie, spadek, portale społecznościowe

„HERITAGE OF DIGITAL CONTENT”. OUTLINE OF THE PROBLEM

Summary

In the era of progressive digitization, which enters new areas of people's lives, there is the problem of current legal regulations in relation to the use of new solutions offered by the Internet. New technologies make people transfer a large part of their lives to cyberspace, which in turn leads to the creation of numerous digital content. Polish regulations do not explicitly regulate the issue of inheritance of digital data. To gain access to them after the death of a loved one, it is necessary to prove their property nature and that they come from a civil law relationship, and that they are not of a personal nature to the testator, which is very difficult in the case of digital data of natural persons. This article will attempt to clarify issues related to the issue of inheritance of digital content based on applicable inheritance law in the Polish legal system.

Keywords: inheritance law, digital content, inheritance, social networking sites